

Wie vertaalt, loopt onvermijdelijk tegen de grenzen van de taal aan. In deze rubriek presenteert elke maand een vertaler zijn of haar weerbarstigste vertaalprobleem – en de uiteindelijke oplossing.

Harrie Lemmens

Wat is het grootste vertaalprobleem dat u bent tegengekomen?

Als een brandend huis van de Portugese schrijver António Lobo Antunes bestaat uit vijftientig innerlijke monologen die elk uit één zin van ruim tien bladzijden bestaan. Het grootste probleem bij het vertalen van zo'n boek is het vinden van het juiste ritme en de juiste toon. Ook het Nederlands moet klinken als een vloeiende en tegelijkertijd springerige woorden- en gedachtenstroom. Wat gebeurt er in ons hoofd? Daar gaat het om, dat probeert de Portugese schrijver-psychiater duidelijk te maken. Het dwingt je heel secuur maar ook 'vrij' te zijn – bijna onvermijdelijk wanneer het om spreektaal en haast ongestructureerd 'denkwerk' gaat, vol herinneringen aan liedjes en woordspelletjes. Een daarvan is het zinnetje “dança o cão dança o gato dança o feijão carrapato”; het betekent 'danst de hond danst de kat dansen de bonen ...' – en op de plaats van de puntjes zat mijn vertaalprobleem. De laatste twee woorden uit de zin van Lobo Antunes verwijzen naar hoe mooi die bonen kunnen springen als je ze uit het pak in een vergiet of op tafel gooit.

Hoe hebt u het opgelost?

Om dat te behouden heb ik gekozen voor een onzinwoord dat muzikaal klinkt en waarvan het slot rijmt op “kat”, en dat zich als derde dier bij de eerste twee voegt. De bedoeling is dat het een ter plekke verzonden nonsensrijmpje lijkt om een kind braaf zijn bonensoep te laten opeten, want zo herinnert Lobo Antunes zich dit zinnetje, schrijft hij in een van zijn prachtige columns. Het werd: “danst de hond danst de kat dansen de bonen van fadde-larat”.

Harrie Lemmens (1953) vertaalde proza en poëzie van onder anderen Pessoa, Saramago en Lobo Antunes, en schreef naast essays en recensies een boek over Brazilië, *God is een Braziliaan* (2014). In 2006 kreeg hij de vertaalprijs van het Nederlands Letterenfonds.

Foto: Ana Carvalho